

Β1.2 Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δευτέρης Γλώσσας σε Ταχύρρυθμα Τμήματα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σειρά υλικού:	<i>Ελληνικά με την παρέα μου I, II και Ελληνικά από κοντά</i>
Ομάδα-στόχος:	2 ^η : Ομοεθνείς μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με περιορισμένη επικοινωνιακή επάρκεια στην Ελληνική.
Ηλικία μαθητών:	12 – 16 ετών
Βαθμίδα εκπαίδευσης:	Δευτεροβάθμια
Μορφή εκπαίδευσης:	Τμήματα Διδασκαλίας της Ελληνικής (ενταγμένα, απογευματινά, Σαββατιανά), Κανονικές Τάξεις με ελληνόγλωσσους ή και αλλόγλωσσους μαθητές.
Διάρκεια σπουδών:	3 έτη x 4 ώρες εβδομαδιαίως
Χώρα διαμονής:	Όλες
Επίπεδα υλικού:	Τρία (3) 1^ο επίπεδο: Επικοινωνιακά αναγκαίο και γραμματικά βασικό. 2^ο επίπεδο: Επικοινωνιακά κατάλληλο και γραμματικά επαρκές. 3^ο επίπεδο: Γλωσσικά ακριβές.

1.2.1 Μεθοδολογικές επισημάνσεις

1.2.1.1 Εισαγωγικές επισημάνσεις

Σκοπός της διδασκαλίας της Ελληνικής ως Δεύτερης ή Ξένης είναι να καταστούν οι μαθητές επαρκείς χρήστες της γλώσσας σε προφορικό και γραπτό λόγο.

Ειδικότεροι στόχοι της μεθοδικής διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής σε τυπικό περιβάλλον τάξης (εμπρόθετη μάθηση) είναι:

- να αναπτύξουν οι μαθητές τις βασικές γλωσσικές δεξιότητες (ακρόαση/κατανόηση, ανάγνωση/κατανόηση, παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου) στα ελληνικά,
- να καλλιεργήσουν οι μαθητές το λεξιλόγιό τους,
- να οδηγηθούν σε αποτελεσματική επικοινωνία σε προφορικό και γραπτό λόγο,
- να συνδέσουν τα πολιτισμικά στοιχεία με τα συναφή γλωσσικά στοιχεία στα ελληνικά,
- να επιτύχουν οι μαθητές αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση σε σχέση με το επίπεδο γλωσσομάθειάς τους και τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες.

Το Πρόγραμμα λαμβάνει υπόψη τις ακόλουθες παραμέτρους:

- 1) το διαθέσιμο χρόνο διδασκαλίας της γλώσσας στις χώρες υποδοχής,
- 2) την πολιτική των χωρών υποδοχής για τη διδασκαλία των ελληνικών,
- 3) το θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου διδάσκεται η ελληνική γλώσσα (απογευματινά, σαββατιανά, ενταγμένα τμήματα),
- 4) τα γλωσσικά χαρακτηριστικά των μαθητών, όσον αφορά την ελληνική γλώσσα αλλά και τη γλώσσα που ομιλείται στη χώρα διαμονής,
- 5) τα εσωτερικά (συναισθηματικά) και εξωτερικά (χρηστικά) κίνητρα των μαθητών για την παρακολούθηση των μαθημάτων των ελληνικών,
- 6) την ηλικία, τη γνωστική εξέλιξη και τα ενδιαφέροντα των μαθητών,
- 7) τη δομή της γλώσσας που κυριαρχεί στη χώρα διαμονής (αγγλικά, γερμανικά, ρώσικα κ.λπ.)

Οι άξονες στους οποίους διαρθρώνεται το Πρόγραμμα Σπουδών είναι:

- 1) τα περιβάλλοντα (κοινωνικοί χώροι) χρήσης της ελληνικής (οικογένεια, παροικιακές εκδηλώσεις, σχολείο κ.λπ.),
- 2) τα επίπεδα ελληνομάθειας των μαθητών (αρχάριοι, ενδιάμεσοι, προχωρημένοι),
- 3) η στοχοθεσία-φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών ανά επίπεδο γλωσσομάθειας,
- 4) το γλωσσικό περιεχόμενο (γλωσσικά στοιχεία και λεξιλόγιο) ανά επίπεδο,
- 5) η έμφαση της διδασκαλίας ανά επίπεδο ως προς τη μορφή του κώδικα (προφορικός, γραπτός λόγος) και ως προς το περιεχόμενο (γλωσσικό και θεματικό),
- 6) η αρμονική διαπλοκή των γλωσσικών στοιχείων με τις κατάλληλες θεματικές, οι οποίες υλοποιούν το λεξιλόγιο ανά περίσταση επικοινωνίας.

Οι παραπάνω άξονες αντανακλώνται στα διδακτικά υλικά τα οποία δημιουργούνται για την εκάστοτε ομάδα-στόχο. Το σημείο συνάντησης όλων των μορφών διδασκαλίας, με οποιοδήποτε Πρόγραμμα Σπουδών, εντοπίζεται στο ότι το περιεχόμενο της διδασκαλίας είναι κοινό, δηλαδή η νεοελληνική γλώσσα.

Ο εκπαιδευτικός με αφετηρία το θεωρητικό του υπόβαθρο, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των μαθητών και τις συνθήκες διδασκαλίας, προσαρμόζει το διδακτικό του υλικό κατά περίπτωση, επιλέγοντας την καταλληλότερη μεθοδολογία, αξιοποιώντας τα διαθέσιμα διδακτικά υλικά και δίνοντας έμφαση κάθε φορά στον ειδικότερο στόχο της διδασκαλίας.

1.2.1.2 Ταχύρρυθμη προσέγγιση

Με βάση τις διαθέσιμες διδακτικές ώρες εβδομαδιαία στο εξωτερικό (35-37 εβδομάδες X 4 ώρες X 3 χρόνια κατά μέσο όρο) και το γεγονός ότι οι έφηβοι μαθητές (12 –16 ετών) έχουν περιορισμένο χρόνο για τα ελληνικά και περιορισμένες και μη συστηματικές γνώσεις, κυρίως προφορικού λόγου, προτείνεται για τη συγκεκριμένη ομάδα-στόχο ένα ταχύρρυθμο πρόγραμμα που καλύπτει περίπου 200 ώρες διδασκαλίας.

Το εκπαιδευτικό υλικό που έχει παραχθεί, βασίστηκε στην ακόλουθη φιλοσοφία, ανά επίπεδο γλωσσότητας:

Πρώτο επίπεδο (Ελληνικά με την Παρέα μου 1):

- Επικοινωνιακά αναγκαίο
- Γραμματικά βασικό
- Χρήση διαλογικών κειμένων

Δεύτερο επίπεδο (Ελληνικά με την παρέα μου 2):

- Επικοινωνιακά κατάλληλο
- Γραμματικά επαρκές
- Διεύρυνση στους τύπους κειμένων

Τρίτο επίπεδο (Ελληνικά από κοντά... 20 γλωσσικά μυστήρια για τον επιθεωρητή Σαχίνη... κι εσένα)

- Ακρίβεια
- Σπονδυλωτή δομή (μεμονωμένα φαινόμενα)
- Διορθωτική αγωγή (με βάση τα λάθη)

Συνολική θεώρηση της δομής της γλώσσας παρέχεται τέλος στο βιβλίο: «Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής»

Η φιλοσοφία της συγκεκριμένης Παιδαγωγικής Γραμματικής συνίσταται στο:

- ότι θεωρεί ότι η δομή της γλώσσας είναι συνδυασμός μορφολογίας - σημασίας –χρήσης,
- ότι η δομή της γλώσσας αναδεικνύεται, αν γίνει αντιπραθετική ανάλυση με άλλες γλώσσες, π.χ. Αγγλικά,

- ότι τα Νέα Ελληνικά διακρίνονται εν μέρει από κανονικότητες και εν μέρει από πληροφορίες στο λεξικό (Λεξικο-γραμματική),
- ότι οι σχέσεις συστατικών και κατηγοριών στη δομή πρότασης και τη σύνδεση των προτάσεων αποτελούν σημαίνοντα στοιχεία για την κατανόηση της γλώσσας.

1.2.1.3 Δόμηση Προγράμματος Σπουδών

Το Πρόγραμμα Σπουδών, για τη συγγραφή των συγκεκριμένων εγχειριδίων, δομείται λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες:

α) Δομή της ελληνικής γλώσσας

Στο επίπεδο της Ονοματικής Φράσης, το άρθρο (οριστικό, αόριστο, μηδενικό) σε συνδυασμό με τις δεικτικές αντωνυμίες (*αυτός/εκείνος ο μαθητής* vs. *this/the student*) παρουσιάζεται τονισμένο επειδή αποτελεί χαρακτηριστικό της ΟΦ στα Ελληνικά. Επιχειρείται να συνδυαστεί με τις λειτουργίες του υποκειμένου και του αντικειμένου μέσα στην πρόταση η κατηγορία των πτώσεων (εκτός της κλητικής η οποία θεωρείται κειμενική).

Η μορφολογία ονόματος και ρήματος, ήδη από το πρώτο επίπεδο, συνδυασμένη με τη σημασία (ενεργητική/παθητική) αποτελεί το κεντρικό σημείο.

Το θέμα του τρόπου ενέργειας το οποίο θεωρείται λεξιλογικής φύσεως (οι μαθητές πρέπει να διαχωρίσουν τα *βλεπ-, ιδ-*) εφόσον τα ρηματικά αλλόμορφα που δηλώνουν συνεχή τρόπο ενέργειας και τέλειο τρόπο ενέργειας δεν προκύπτουν από κανόνα αλλά αποτελούν θέμα του λεξιλογίου. Επιλέχθηκε να ονομαστούν οι τύποι *-ώ/-όντας* επιρρηματικοί ρηματικοί τύποι για να διατηρηθεί η ρηματική προέλευση του τύπου και να περιοριστεί η ονοματική του φύση.

Οι λειτουργικές κατηγορίες σηματοδοτούν τη διάκριση γένους/αριθμού, ρηματικής ενέργειας, χρόνου και στάσης του ομιλητή και διαφοροποιούν την ελληνική γλώσσα από άλλες γλώσσες οι οποίες δεν υιοθετούν στον ίδιο βαθμό την εναλλαγή σε γραμματικά μορφήματα για να υποδηλώσουν τις λειτουργίες μέσα στη γλώσσα (π.χ. Αγγλικά).

Η επιλογή των διαλόγων / κειμένων και δραστηριοτήτων αντλείται από τον προφορικό λόγο (αυθεντικό ή όχι) έτσι ώστε να αντανaka σχήματα που επαναλαμβάνονται στον προφορικό, διαλογικό λόγο (στρατηγικές έναρξης/λήξης διαλόγου, στρατηγικές συμφωνίας/διαφωνίας με το συνομιλητή) καθώς επίσης και διαφοροποίηση ύφους (επίσημο/ανεπίσημο). Τέλος, παρουσιάζονται δείγματα από τη λόγια παράδοση τα οποία έχουν πλέον ενσωματωθεί στο σύστημα της τρέχουσας δημοτικής και τα οποία διαφοροποιούν το ύφος του (προφορικού/γραπτού κειμένου) ανάλογα με τον αποδέκτη.

β) Θεματικές

Η επιλογή των θεματικών βασίζεται στα ενδιαφέροντα των εφήβων μαθητών και επιχειρείται αντιστοιχία των θεμάτων με το συχνόχρηστο σχετικό λεξιλόγιο στα ελληνικά. Παρουσιάζονται πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας στην Ελλάδα, χωρίς να αποσιωπάται η χρήση της γλώσσας στις χώρες διαμονής (οικογενειακές σχέσεις, εκδηλώσεις κ.λπ.).

γ) Τύποι κειμένων

Από τα διαλογικά κείμενα με καθημερινά θέματα, οι τύποι κειμένων εμπλουτίζονται βαθμιαία με κείμενα διαφημίσεων, αλληλογραφίας (ηλεκτρονικής και συμβατικής) λογοτεχνίας κ.λπ.

δ) Διαστρωμάτωση γλωσσικού περιεχομένου

Το γλωσσικό περιεχόμενο το οποίο καταγράφεται αναλυτικά ανά εγχειρίδιο διαστρωματώνεται σχηματικά ως ακολούθως:

ΕΠΙΠΕΔΑ		Αρχάριοι	Ενδιάμεσοι	Προχωρημένοι
ΒΙΒΛΙΑ		1 ^ο επίπεδο	2 ^ο επίπεδο	3 ^ο επίπεδο
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ				
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	Σύνδεση προφοράς/ακρόασης- γραφής/ανάγνωσης Επικοινωνία: Προφορικός-Γραπτός Λόγος Μορφολογία-Σύνταξη			
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ- ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ				
ΤΥΠΟΙ ΚΕΙΜΕΝΩΝ				
ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	Ερωτήσεις κατανόησης, δομικές ασκήσεις (αναγνώριση, μορφολογικός σχηματισμός), παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου			

ε) Χρήση άλλης γλώσσας κατά τη διδασκαλία

Η χρήση της κυρίαρχης γλώσσας κατά τα αρχικά μαθήματα ελληνικών στο εξωτερικό είναι ίσως αναπόφευκτη σε τμήματα τα οποία έχουν σε μεγάλο ποσοστό μαθητές που δεν επικοινωνούν προφορικά στα ελληνικά (δεύτερης ή τρίτης γενιάς και αλλοεθνείς μαθητές). Αυτό διευκολύνει την ταχύτατη συνεννόηση διδάσκοντος και διδασκομένου και δεν αποθαρρύνει τους μαθητές που δεν κατανοούν τι πρέπει να κάνουν. Κάποια υλικά του προγράμματος Παιδεία Ομογενών (βλ. *Ελληνικά γιατί όχι;*) χρησιμοποιούν και τους δύο κώδικες (ελληνικά και κυρίαρχη γλώσσα) στις εντολές των δραστηριοτήτων, δεδομένου ότι οι γλωσσικές δομές που αποδίδουν το νόημα των εντολών είναι γλωσσικά απαιτητικές για το επίπεδο των αρχαρίων. Επιπλέον, δίνεται έτσι η δυνατότητα στο μαθητή να διακρίνει τα δύο αλφαβητικά συστήματα, να συγκρίνει δομές στις δύο γλώσσες, αλλά κυρίως διασφαλίζεται εκ μέρους του μαθητή η κατανόηση του στόχου της δραστηριότητας. Βαθμιαία ωστόσο θα πρέπει να επικρατήσει η γλώσσα που διδάσκεται (ελληνικά) τόσο στο λόγο του εκπαιδευτικού όσο και στο διδακτικό εγχειρίδιο. Η απόδοση του νέου λεξιλογίου στη γλώσσα του περιβάλλοντος των μαθητών γίνεται μόνο όταν δεν επαρκεί το υπάρχον λεξιλόγιο στα ελληνικά για να οριοθετήσει τη σημασία της άγνωστης λέξης.

στ) Μεθοδολογικές αρχές για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού

Η διδακτική πράξη αποκτά υπόσταση από τη στιγμή που υπάρχει επικοινωνία και ουσιαστική συνεργασία ανάμεσα σε εκπαιδευτικό και μαθητή. Το μέσο γι' αυτή τη συνεργατική σχέση είναι το διδακτικό υλικό (εγχειρίδια, φάκελοι κ.λπ.). Άρα ο σκοπός της όποιας διδασκαλίας έχει περισσότερες ευκαιρίες να πετύχει, αν στηρίζεται σε φιλικό προς τους χρήστες υλικό. Ειδικότερα το εγχειρίδιο αποτελεί εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών, ακόμη και αν διατίθενται και υιοθετούνται άλλες προσεγγίσεις (αυτόνομη μάθηση, πολλαπλότητα υλικών, πολυμέσα κ.λπ.). Αυτό σημαίνει τα ακόλουθα:

1. Το υλικό κατευθύνεται από τις ανάγκες του μαθητή. Οι δραστηριότητες σχετίζονται με τα πράγματα που καλείται ο μαθητής να κάνει σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας.
2. Το γλωσσικό υλικό αντλείται από τα ελληνικά που χρησιμοποιούνται σήμερα. Όπου είναι δυνατόν είναι αυθεντικό. Όσο ανεβαίνει το επίπεδο προχωράμε από διαλογικές φράσεις σε κείμενο. Παρέχονται ευκαιρίες να καταλάβουν οι μαθητές τις πολλαπλές λειτουργίες της γλώσσας. Στόχος είναι πάντοτε η γλωσσική επάρκεια του μαθητή. Οι μαθητές καλούνται να «πράξουν» αντί να μάθουν για τη γλώσσα.
3. Οι αρχές για τη μάθηση ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο του μαθητή επίσης λαμβάνονται υπόψη.
4. Οι ενότητες είναι απαιτητικές, φορτωμένες σε ύλη λόγω σεβασμού στον ελάχιστο χρόνο διδασκαλίας ελληνικών ο οποίος πρέπει να αξιοποιηθεί όσο γίνεται περισσότερο. Παρέχεται η δυνατότητα για αξιολόγηση και αυτοαξιολόγηση με τις επαναληπτικές ασκήσεις.
5. Ο σχεδιασμός του ωρολογίου προγράμματος που υλοποιείται με ένα συναφές διδακτικό εγχειρίδιο και η αξιολόγηση των εγχειριδίων αποτελούν μέρος της δουλειάς του εκπαιδευτικού.

- 1.2.2 Πρώτο Επίπεδο:**
- Επικοινωνιακά αναγκαίο
  - Γραμματικά βασικό
  - Χρήση διαλογικών κειμένων

Αλφαριθμητισμός	- Βασικά στοιχεία προφοράς/ ακρόασης, γραφής/ ανάγνωσης	
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ
1. Κοινωνική ζωή: κοινωνικές επαφές / γνωριμίες	- έναρξη επικοινωνίας σε φιλικό περιβάλλον - ρωτάω το όνομα κάποιου - ρωτάω κάποιον τι κάνει/ πώς είναι - χαιρετώ επίσημα/ φιλικά	- ρήματα: <i>είμαι</i> (ενεστώτας) - άρνηση (<i>όχι, δεν</i>) - ερωτηματικά στοιχεία (<i>τι, πώς</i>)
2. Οικογένεια: οικογενειακό δένδρο /σχέσεις συγγένειας	- λέω τι κάνω τώρα /συνήθως - ρωτάω κάποιον με ποιον μένει - γράφω ένα γράμμα - μιλάω για την οικογένειά μου	- ρήματα: ενεστώτας (ενεργητική φωνή, α' συζυγία, οριστική) - το οριστικό άρθρο - κτητικές αντωνυμίες
3. Προσωπική και κοινωνική ζωή: διαπροσωπικές σχέσεις / συστάσεις	- συστήνω / συστήνομαι - λέω από πού είμαι και πού μένω - τοποθετώ γεγονότα στο χρόνο - γράφω μια πρόσκληση - φτιάχνω ένα πρόγραμμα	- προθέσεις (<i>από, σε, με</i>) + αιτιατική - αριθμητικά - αιτιατική του χρόνου (<i>την Πέμπτη</i>)
4. Στα καταστήματα: ψώνια	- έναρξη επικοινωνίας σε μη οικείο περιβάλλον (καταστήματα) - ρωτάω (<i>ποιος, ποιον, από ποιον, τι, πού, πώς, πότε</i>) - λεξιλόγιο: επαγγέλματα	- ουσιαστικά: αρσενικά, θηλυκά, ουδέτερα (ονομαστική/ αιτιατική, ενικός αριθμός) - ονομαστική/ υποκείμενο - αιτιατική/ αντικείμενο - φυσικό/ γραμματικό γένος - το αόριστο άρθρο
5. Στα καταστήματα: περιγραφή πραγμάτων	- περιγράφω αντικείμενα - λογοτεχνικό κείμενο (διασκευή) - λεξιλόγιο: χρώματα	- επίθετα: αρσενικά, θηλυκά, ουδέτερα (ονομαστική/ αιτιατική, ενικός αριθμός) - συμφωνία επιθέτου – ουσιαστικού - δομές κατηγορούμενου - ρήματα: ενεστώτας (ενεργητική φωνή, β' συζυγία, οριστική)
6. Αγορά: στο περίπτερο	- ζητάω κάτι - ρωτάω πόσο κάνει κάτι - λεξιλόγιο: προϊόντα / καταστήματα	- ουσιαστικά: αρσενικά, θηλυκά, ουδέτερα (ονομαστική/ αιτιατική, πληθυντικός αριθμός) - αριθμητικά

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ
7. Προσωπική και κοινωνική ζωή: παρές ομηλίκων, ελεύθερος χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> - προτείνω δραστηριότητες/ δέχομαι, αρνούμαι μια πρόσκληση - εντάσσω τον εαυτό μου στον χώρο/ τοποθετώ αντικείμενα στον χώρο 	<ul style="list-style-type: none"> - ρήματα: λέω, ακούω, πάω, κλαίω, φταίω, τρώω (ενεστώτας) - ρήματα: ενεστώτας (μέση φωνή, α' συζυγία, οριστική) - η διαφορά ενεργητικής/ μέσης φωνής - η δομή επίρρημα + πρόθεση+ ουσιαστικό για δήλωση σχέσεων στο χώρο
8. Σχολείο - σχολικά αντικείμενα	<ul style="list-style-type: none"> - περιγράφω πρόσωπα και πράγματα - ταυτίζω αντικείμενα και πρόσωπα μέσα από την περιγραφή - λεξιλόγιο: το σώμα και το πρόσωπο 	<ul style="list-style-type: none"> - επίθετα (ονομαστική/ αιτιατική, πληθυντικός αριθμός)
9. Σχολική ζωή - συμμαθητές και φιλικά πρόσωπα	<ul style="list-style-type: none"> - ανακαλώ πρόσωπα (θυμάμαι) - εκφράζω συναισθήματα (φοβάμαι, λυπάμαι) - λεξιλόγιο: σχολείο-σπουδές 	<ul style="list-style-type: none"> - ρήματα: θυμάμαι, κοιμάμαι, λυπάμαι, φοβάμαι (ενεστώτας, οριστική) - προσωπικές αντωνυμίες (ονομαστική/ υποκείμενο και αιτιατική/ άμεσο αντικείμενο)
10. Στο εστιατόριο: παραγγελίες	<ul style="list-style-type: none"> - παραγγέλνω και μιλάω για φαγητό - εκφράζω προτίμηση - γράφω μια συνταγή - παροιμίες 	<ul style="list-style-type: none"> - η δομή μου αρέσει.../μου αρέσουν... - ουσιαστικά/ επίθετα (γενική, ενικός και πληθυντικός αριθμός) - χρήση της γενικής
11. Προσωπική ζωή: ένα δυσάρεστο συμβάν	<ul style="list-style-type: none"> - μιλάω για το παρελθόν/ αφηγούμαι προσωπικές εμπειρίες 	<ul style="list-style-type: none"> - ρήματα: αόριστος (ενεργητική φωνή, ομαλά/ ανώμαλα)
12. Προσωπική και κοινωνική ζωή: τηλεφώνημα μ' έναν /μια φίλο/η	<ul style="list-style-type: none"> - τηλεφωνική συνομιλία - κάνω σχέδια για το μέλλον - δίνω ευχές-ευχέτηρια κάρτα 	<ul style="list-style-type: none"> - ρήματα: μέλλοντας (ενεργητική φωνή, ομαλά/ ανώμαλα)
13. Προσωπική και κοινωνική ζωή: ελεύθερος χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> - προτείνω (δέχομαι, αρνούμαι μια πρόταση), εκφράζω προτίμηση - καθημερινές ασχολίες/ αθλητισμός 	<ul style="list-style-type: none"> - προτασικά συμπληρώματα με να - αντωνυμίες –επιρρήματα σε αρνητικές/ ερωτηματικές προτάσεις
14. Οικογενειακή ζωή: στην τηλεόραση	<ul style="list-style-type: none"> - δίνω εντολές (με άμεσο ή έμμεσο τρόπο) - προσφωνώ κάποιον - διαφήμιση 	<ul style="list-style-type: none"> - ρήματα: προστακτική (ενεργητική φωνή) /άρνηση στην προστακτική/ προσωπικές αντωνυμίες με προστακτική - ουσιαστικά: κλητική
15. Προσωπική και κοινωνική ζωή: κοινωνικές σχέσεις	<ul style="list-style-type: none"> - αναγνωρίζω και εκφράζω διαθέσεις μέσω του εντοπισμού - συμφωνώ/ διαφωνώ 	<ul style="list-style-type: none"> - διάταξη κύριων όρων στα νέα ελληνικά - ομαδοποίηση όρων στην πρόταση (Ονομαστική Φράση, Ρηματική Φράση, Προθετική Φράση) - συνδυαστικότητα των συντακτικών κατηγοριών

- 1.2.3 Δεύτερο Επίπεδο:**
- Επικοινωνιακά κατάλληλο
  - Γραμματικά επαρκές
  - Διεύρυνση στους τύπους κειμένων

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ
1. Καθημερινή ζωή: πρώτη μέρα στο σχολείο	<ul style="list-style-type: none"> - εκφραστικό λεξιλόγιο (επιφωνήματα) - επικοινωνιακοί δείκτες: <i>έλα τώρα, δε μου λες...</i> - <i>μήπως</i> vs. <i>ίσως</i> - λεξιλόγιο καθημερινής και σχολικής ζωής 	<ul style="list-style-type: none"> - μεσοπαθητική φωνή: ενεστώτας α' συζυγίας (<i>λέγομαι</i>) - αυτοπαθή ρήματα vs. ενεργητικά (<i>ντύνω / ντύνομαι</i>) - αποθετικά ρήματα (<i>χρειάζομαι</i>)
2. Προσωπική και κοινωνική ζωή: ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων	<ul style="list-style-type: none"> - εισαγωγή και κλείσιμο επιστολής σε τυπικό και ανεπίσημο ύφος - επικοινωνιακοί δείκτες: <i>ξέρεις τώρα...</i> - λεξιλόγιο: καιρός 	<ul style="list-style-type: none"> - μεσοπαθητική φωνή: ενεστώτας β' συζυγίας (<i>συναντιέμαι, θεωρούμαι</i>) - παθητικά ρήματα (<i>η γη φωτίζεται από τον ήλιο</i>) - αποθετικά ρήματα (<i>βαριέμαι</i>) - αλληλοπαθή ρήματα (<i>αγαπιέμαι</i>) - δεοντικός / δυνητικός ενεστώτας (<i>ο φραπέ πίνεται κρύος</i>)
3. Σχολείο: διαγώνισμα στη γεωμετρία	<ul style="list-style-type: none"> - επικοινωνιακοί δείκτες: <i>σιγά!, καλά...</i> - λεξιλόγιο μαθημάτων, εξετάσεων 	<ul style="list-style-type: none"> - ουδέτερα ουσιαστικά σε – ος (<i>λάθος, μέγεθος</i>) - θηλυκά ουσιαστικά σε –ση, –ξη, –ψη (<i>άσκηση, πράξη, σκέψη</i>) - επίθετα σε –υς, –ιά, –ύ (<i>παχύς, παχιά, παχύ, πολύς</i>) - παραγωγή επιρρημάτων από επίθετα (<i>καλά, βαθιά</i>) - περιφραστική και μονολεκτική σύγκριση (<i>πιο μεγάλος / μεγαλύτερος</i>)
4. Καθημερινή ζωή: τυχαία συμβάντα	<ul style="list-style-type: none"> - ευχετικές δομές: <i>ας γίνει κάτι να ...</i> - πηγές ενέργειας και αντικείμενα καθημερινής χρήσης - αρκτικόλεξα: <i>ΔΕΗ, ΟΤΕ...</i> - σχόλιο εφημερίδας 	<ul style="list-style-type: none"> - μεσοπαθητικός αόριστος: ανώμαλα ρήματα (<i>έγινε</i>)
5. Οικογενειακή ζωή: γάμος	<ul style="list-style-type: none"> - επικοινωνιακοί δείκτες: <i>πάντως, άσε που...</i> - λεξιλόγιο σχετικό με το γάμο - ευχές, παροιμίες - κείμενα: πρόσκληση, σχόλιο εφημερίδας 	<ul style="list-style-type: none"> - μεσοπαθητικός αόριστος: ομαλά ρήματα (<i>χτενίστηκε</i>) - μεσοπαθητικός μέλλοντας (<i>θα χτενιστώ</i>) - μεσοπαθητική υποτακτική (<i>να χτενιστώ</i>)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ
6. Προσωπική ζωή: δίαιτα και άθληση	<ul style="list-style-type: none"> - σχεδιασμός προγράμματος (από αύριο θα ...) - λεξιλόγιο: διατροφή, δίαιτα, μαγείρεμα, σκεύη, υλικά 	<ul style="list-style-type: none"> - μη συνοπτικός τρόπος ενέργειας: μέλλοντας (θα τρώω, θα ασχολούμαι) - μη συνοπτικός τρόπος ενέργειας: υποτακτική (να τρώω, να ασχολούμαι) - σχετικά επιρρηματικά (κάθε μέρα, συνέχεια...)
7. Οικογενειακή ζωή: αναδρομή στο παρελθόν	<ul style="list-style-type: none"> - αφήγηση στο παρελθόν: συνθηκών, καταστάσεων, προϋποθέσεων - λεξιλόγιο ένδυσης - λογοτεχνικά κείμενα, ιστορία, μυθολογία 	μη συνοπτικός τρόπος ενέργειας: παρατατικός ενεργητικής και μεσοπαθητικής φωνής (διάβαζα, χαιρόμουν (α))
8. Καθημερινή ζωή: στο γήπεδο	<ul style="list-style-type: none"> - έκφραση συμφωνίας – διαφωνίας (Μα τι λες; ...) - λεξιλόγιο, φράσεις, τραγούδι από το χώρο του αθλητισμού - ευχετική δομή: μακάρι να ... 	- υποθετικοί λόγοι
9. Οικογενειακή και κοινωνική ζωή: γενέθλια	<ul style="list-style-type: none"> - λεξιλόγιο των νέων - τυπικό και οικείο ύφος στον προφορικό λόγο - δοκίμιο 	<ul style="list-style-type: none"> - μονόπρωτα και δίπρωτα ρήματα: συμπληρώματα (μιλάω, δίνω) - ασθενείς τύποι προσωπικών αντωνυμιών σε θέση άμεσου και έμμεσου αντικειμένου (τον βλέπω, του δίνω) - σύνταξη ρημάτων με ψυχολογικό υποκείμενο (μου αρέσει, μου πάει...)
10. Κοινωνική και προσωπική ζωή: ελεύθερος χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> - επικοινωνιακοί δείκτες: δε μου λες, μπα... - ελεύθερος χρόνος, δραστηριότητες - τηλεόραση - ερωτηματολόγιο 	<ul style="list-style-type: none"> - ρήματα ελέγχου του τρόπου ενέργειας (αρχίζω να..., κοντεύω να...) - πλάγιος λόγος - θηλυκά σε – ος (η λεωφόρος) - μετακίνηση τόνου στα αρσενικά και θηλυκά σε –ος (άνθρωπος, είσοδος) και ουδέτερα σε –ο (άλογο) - γενική προσδιοριστική (συλλογή γραμματοσήμων)
11. Από τον κόσμο της εργασίας: βιογραφικό, συνέντευξη	<ul style="list-style-type: none"> - έκφραση εμπειριών - βιογραφικό σημείωμα - εύρεση εργασίας - δημοσιογραφικά επαγγέλματα 	<ul style="list-style-type: none"> - συντελικοί χρόνοι ενεργητικής και μεσοπαθητικής φωνής (έχω γράψει, έχω γραφτεί) - σχετικά επιρρήματα (ποτέ, ακόμα...) - χρήση των συντελικών χρόνων στους υποθετικούς λόγους

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ
12. Ταξίδια - διακοπές	<ul style="list-style-type: none"> - μορφές τουρισμού, ταξίδια - πληροφοριακό κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> - το μπορώ στην έκφραση δυνατότητας και πιθανότητας (<i>μπορώ να πάω, μπορεί να πάω</i>) - το πρέπει στην έκφραση υποχρέωσης και ισχυρής πιθανότητας (<i>πρέπει να φύγει, πρέπει να έφυγε</i>) - ρήματα που συντάσσονται με <i>ότι, να, που</i>
13. Από τον κόσμο της εργασίας: αγγελίες, δουλειές, επαγγέλματα	<ul style="list-style-type: none"> - ηλεκτρονική αλληλογραφία - αγγελίες - επαγγέλματα και επαγγελματικός προσανατολισμός - έκφραση εντολών 	<ul style="list-style-type: none"> - παραγωγή: επαγγελματικά ουσιαστικά (<i>εργάτης, εργάτρια...</i>) - ανισοσύλλαβα ουσιαστικά (<i>μπάμπα, μαμά, καφές...</i>) - ανισοσύλλαβα επίθετα (<i>γκρινιάρης, γκρινιάρια, γκρινιάρικο</i>) - χρονικές προτάσεις: προτερόχρονο, υστερόχρονο, ταυτόχρονο
14. Προσωπική και κοινωνική ζωή: αφήγηση ιστοριών τρόμου	<ul style="list-style-type: none"> - αφήγηση στο παρελθόν: συμβάντα - λεξιλόγιο: συναισθήματα (<i>ευτυχισμένος, φοβισμένος...</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - επιρρηματικός ρηματικός τύπος / <i>ondas/</i> (<i>τρέχοντας, γελώντας</i>) - μετοχή μεσοπαθητικού παρακειμένου - ενδοιαστικές προτάσεις (<i>φοβάμαι μήπως / μην...</i>)
15. Σχολική ζωή: σχολικό οικολογικό φεστιβάλ	<ul style="list-style-type: none"> - οικολογία - συμβουλές – συστάσεις (<i>να μην κόβεις</i>) - αφίσα 	<ul style="list-style-type: none"> - ουδέτερα ουσιαστικά σε -ον, -ός, -σιμο (<i>προϊόν, γεγονός, γράψιμο</i>) - μη συνοπτικός τρόπος ενέργειας: υποτακτική/προστακτική (<i>αγόραζε, να αγοράζεις</i>) - επίθετα σε -ης, -ες (<i>διεθνής, διεθνές</i>)
Τι ξέρω για την Ελλάδα	Ελλάδα: στοιχεία ιστορίας και πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> - τακτικά αριθμητικά (<i>πρώτος</i>) - συντομογραφίες (<i>π.Χ., μ.Χ...</i>)

- 1.2.4 Τρίτο επίπεδο:**
- Ακρίβεια
  - Σπονδυλωτή δομή (μεμονωμένα φαινόμενα)
  - Διορθωτική αγωγή (με βάση τα λάθη)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ	
	Προαπαιτούμενες γνώσεις	Γλωσσικά φαινόμενα προς εμπέδωση
Ενότητες 1 – 4 Ιστορική ορθογραφία της Ελληνικής Στόχος των ενότητων είναι η συνειδητοποίηση από πλευράς των μαθητών ότι η ορθή γραφή κατευθύνεται από πληροφορίες που αφορούν: <ul style="list-style-type: none"> α) τη δόμηση των προτάσεων, β) συντακτικές λειτουργίες (υποκείμενο / αντικείμενο) και γ) τη συμφωνία υποκειμένου - ρήματος. 		
1. Τεχνολογία και διασκέδαση	<ul style="list-style-type: none"> • γραμματικές κατηγορίες: ρήμα – ουσιαστικό και διάκριση της λειτουργίας τους 	<ul style="list-style-type: none"> • γραφηματική διάκριση ομόηχων τύπων (ονοματικών και ρηματικών) με κριτήριο τις συντακτικές σχέσεις (<i>έχω λύσει/ έχω λύση για... βρίσκετε/ βρίσκεται</i>)
2. Συνάντηση πολιτισμών (φαγητό, ρούχα, συνήθειες)	<ul style="list-style-type: none"> • πρόταση: συμφωνία υποκειμένου- ρήματος (αριθμός, πρόσωπο) • ονοματική φράση: συμφωνία επιθέτου- ουσιαστικού (γένος, αριθμός, πτώση) 	<ul style="list-style-type: none"> • εναλλακτικές μορφές συμφωνίας στα πλαίσια της πρότασης: υποκείμενου- ρήματος (<i>μια παρέα παιδιών χορεύει/ χορεύουν</i>) • υποχρεωτικές μορφές συμφωνίας: υποκειμένου – κατηγορουμένου ως προς το γένος, αντικείμενου- κατηγορουμένου ως προς την πτώση (<i>προτιμώ τον αρακά κρύο</i>)
3. Γνωριμία με την αρχαιότητα	<ul style="list-style-type: none"> • κλιτική μορφολογία του <i>πολύς, πολλή, πολύ</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • χρήση του επιθέτου <i>πολύς</i> σε ποικίλα περιβάλλοντα • λειτουργία του <i>πολύ</i> (επίρρημα) διάκριση των: <i>πως/πώς, ότι/ό,τι, που/πού</i>
4. Χειρισμός προσωπικών ευθυνών	<ul style="list-style-type: none"> • μορφολογικές καταλήξεις ρημάτων και επιθέτων 	<ul style="list-style-type: none"> • ορθογραφική απόδοση συγκεκριμένων ρηματικών καταλήξεων (<i>-ίζω, -αίνω, -ώνω, -εύω</i>) • παραγωγή ουσιαστικών και επιθέτων από τις παραπάνω ομάδες ρημάτων

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ	
	Προαπαιτούμενες γνώσεις	Γλωσσικά φαινόμενα προς εμπέδωση
Ενότητες 5 – 7 Ιδιαίτερα προβλήματα στην προφορά των νέων ελληνικών. Στόχος των ενότητων είναι: α) η ευαισθητοποίηση / άσκηση των μαθητών, μη φυσικών ομιλητών, στην εκφορά λέξεων / φράσεων, β) η επισήμανση και διόρθωση λανθασμένων γραφηματικών απεικονίσεων και γ) αντιστοιχία προφοράς - γραφής		
5. Σχέδια για διασκέδαση	<ul style="list-style-type: none"> • προφορά των [j], [c], [n] • συλλαβισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • προφορά της ακολουθίας σύμφωνο-άτονο /i/-φωνήεν (τραπέζια, καρφιά, τζάμια) • συλλαβισμός της ακολουθίας σύμφωνο-άτονο /i/-φωνήεν • αναντιστοιχία προφοράς - γραφής
6. Η φύση κι εμείς	<ul style="list-style-type: none"> • προφορά και αντίληψη των / s / και / z / 	<ul style="list-style-type: none"> • προφορά της ακολουθίας ηχηρό σύμφωνο-ς (σιγήνος, μας λείπει) • αναντιστοιχία προφοράς – γραφής
7. Οργάνωση προσωπικού χώρου και χρόνου	<ul style="list-style-type: none"> • κλίση των ουσιαστικών • τρισυλλαβία 	<ul style="list-style-type: none"> • μετακίνηση του τόνου σε ουσιαστικά: ομαδοποίησή τους (άνθρωπος, ανθρώπου) • σύνδεση της μετακίνησης του τόνου με γένος και κλιτικές καταλήξεις
Ενότητες 8 – 13 Συστηματική ενασχόληση με τον τρόπο ενέργειας των ρημάτων στα νέα ελληνικά: α) διαρκές / επαναλαμβανόμενο των πράξεων, β) στιγμιαίο / συντελεσμένο των πράξεων, σε σχέση με την οριστική και υποτακτική έγκλιση. Αντιστοιχία ενεργητικής και παθητικής σύνταξης, τρόπος ενέργειας των ρημάτων στην προστακτική. Έκφραση μη πιθανού / μη πραγματικού στα ελληνικά		
8. Τοποθέτηση γεγονότων στο χώρο και στο χρόνο	<ul style="list-style-type: none"> • λεξιλόγιο που σχετίζεται με το χώρο και το χρόνο 	<ul style="list-style-type: none"> • ένταξη και χρήση λεξιλογικών στοιχείων για τη δήλωση του χώρου και του χρόνου σε κειμενικό περιβάλλον: ουσιαστικά (χρόνος, καιρός, ώρα) επιρρήματα (ακόμα, πια, μόλις, κιόλας) ρήματα (πάω – έρχομαι)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ	
	Προαπαιτούμενες γνώσεις	Γλωσσικά φαινόμενα προς εμπέδωση
9. Σχολικά και εξωσχολικά στιγμιότυπα	<ul style="list-style-type: none"> μορφολογικός σχηματισμός της οριστικής σε ενεργητική και μέση φωνή για όλες τις χρονικές βαθμίδες (παρόν, παρελθόν, μέλλον) 	<ul style="list-style-type: none"> τρόποι ενέργειας του ρήματος: στιγμιαίος, διαρκής σύνδεση του τρόπου ενέργειας με συγκεκριμένο ρηματικό θέμα, το ίδιο για το παρελθόν και το μέλλον επιρρήματα, σύνδεσμοι ή άλλα λεξιλογικά στοιχεία που ελέγχουν τη χρήση του στιγμιαίου ή του διαρκούς τρόπου ενέργειας
10. Κοινωνικές επαφές μέσα από σύντομα πληροφοριακά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> μορφολογία του ρήματος και για τις δύο φωνές 	<ul style="list-style-type: none"> σχέση ενεργητικής και παθητικής σύνταξης όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε την πράξη, και οι αντίστοιχες συντακτικές και μορφολογικές επιλογές
11. Σχέσεις προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας	<ul style="list-style-type: none"> διάκριση στιγμιαίου/ διαρκούς τρόπου ενέργειας των ρημάτων στην υποτακτική (ελπίζω να δω/ να βλέπω τους φίλους μου) 	<ul style="list-style-type: none"> ρήματα που συντάσσονται υποχρεωτικά με διαρκή τρόπο ενέργειας στο ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης (<i>αρχίζω να καταλαβαίνω ελληνικά</i>) ρήματα ή εκφράσεις που συντάσσονται υποχρεωτικά με στιγμιαίο τρόπο ενέργειας στο ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης (<i>είναι ώρα να φύγω</i>)
12. Συμβουλές για ομαλή συμβίωση συνομιλήκων	<ul style="list-style-type: none"> μορφολογικός σχηματισμός των τύπων της προστακτικής 	<ul style="list-style-type: none"> διάκριση του τρόπου ενέργειας στην προστακτική: <i>γράφε (συχνά, τακτικά, κάθε μήνα...), γράψε (απόψε, αύριο, την επόμενη φορά...)</i> εναλλακτικοί τρόποι για την έκφραση εντολών ορθογραφική διάκριση σε ομόηχους ρηματικούς τύπους (<i>κατηγορείστε- κατηγορήστε</i>)
13. Απραγματοποίητα όνειρα	<ul style="list-style-type: none"> έκφραση ευχών χρήση της υποτακτικής, του μέλλοντα και του παρατατικού 	<ul style="list-style-type: none"> έκφραση του απίθανου και του αδύνατου (<i>αν ζούσαμε στην αρχαία Αθήνα, θα συναντούσαμε τον Σωκράτη</i>) έκφραση απραγματοποιήτων (στο παρόν) ευχών (<i>να ήξερα καλά ελληνικά</i>)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ	
	Προαπαιτούμενες γνώσεις	Γλωσσικά φαινόμενα προς εμπέδωση
Ενότητες 14 – 16 Ενασχόληση με τις προσωπικές αντωνυμίες (ασθενείς και ισχυρούς τύπους) στις διάφορες πραγματώσεις τους. Η επιλογή ενός αντωνυμικού τύπου συνδέεται με: α) τις σημασιολογικές απαιτήσεις του ρήματος (σε σκέφτομαι / μου λείπεις), β) τις δυνατότητες συνδυασμού του με άλλα στοιχεία της πρότασης (δε θα του το είχα δώσει), γ) τις προθέσεις του ομιλητή να δώσει έμφαση ή όχι σε συγκεκριμένους όρους της πρότασης (με σκέφτεται / εμένα σκέφτεται, και όχι εσένα). Παρουσίαση της λεξιλογικής ομάδας : κανείς, καμία, κανένα, τίποτα, καθόλου, ποτέ, πουθενά, και η σημασία τους ανάλογα με τον τύπο της πρότασης στην οποία εμφανίζονται.		
14. Πρόσκληση σε πάρτι γενεθλίων / ευχές	<ul style="list-style-type: none"> ασθενείς τύποι προσωπικών αντωνυμιών στη θέση του αντικειμένου σε αιτιατική (τον είδα) και γενική (του τηλεφώνησα) θέση των αρνητικών δεν και μην (δε θα έρθει / να μην έρθει) 	<ul style="list-style-type: none"> προσωπικές αντωνυμίες (κλιτικά) με ρήματα (θα της το αγοράσω) θέση των κλιτικών (δώσ' της το/ δώσ' το της) ιδιοματικές εκφράσεις προφορικού λόγου με κλιτικά
15. Έκφραση συναισθημάτων/ προτιμήσεων	<ul style="list-style-type: none"> σύνταξη και χρήση του ρήματος: κλιτικό σε γενική + αρέσει/ -ουν + έναρθρο υποκείμενο (της αρέσει ο Πέτρος αλλά της αρέσουν και οι φίλοι της) 	<ul style="list-style-type: none"> ρήματα που εκφράζουν συναισθήματα (μου λείπει/-ουν, μου πάει/-νε, μου φταίει/-νε) εμφατικές δομές (εμένα μου αρέσει να διαβάζω) σημασιολογικές διαφοροποιήσεις των ρημάτων πάω, φτάνω, λείπω ανάλογα με τη σύνταξη
16. Ομαδική ζωή εφήβων σε διακοπές	<ul style="list-style-type: none"> μορφολογία του κανείς/ κανένας, καμία, κανένα προτάσεις κρίσεως, επιθυμίας και ερωτηματικές στιγμαίος/διαρκής τρόπος ενέργειας στα ρήματα 	<ul style="list-style-type: none"> δεν ξέρω κανένα παιδί (=ούτε ένα): σε προτάσεις κρίσεως γράψε μου κανένα γράμμα (=ένα): σε προτάσεις επιθυμίας: αγόρασες κανέναν καινούργιο δίσκο; (=κάποιον, οποιονδήποτε): σε ερωτηματικές προτάσεις

Ενότητες 17 – 18

Πραγμάτευση της ευρύτερης σχέσης φωνής και διάθεσης στη νέα ελληνική. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι στη νέα ελληνική δεν υπάρχει πλήρης αντιστοιχία μεταξύ της μορφολογικής κατάληξης και της σημασίας του ρήματος. Ένα ρήμα μέσης φωνής μπορεί να έχει ενεργητική διάθεση, ή αντίστροφα, ένα ρήμα ενεργητικής φωνής μπορεί να έχει μέση / παθητική διάθεση (το μπλουζάκι λέρωσε, με την τρέχουσα σημασία του «λερώθηκε»). Η αναντιστοιχία φωνής και διάθεσης έχει σχέση περισσότερο με τα λεξικά χαρακτηριστικά των ρημάτων και κατά συνέπεια δεν παρουσιάζει συστηματικότητα.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ	
	Προαπαιτούμενες γνώσεις	Γλωσσικά φαινόμενα προς εμπέδωση
17. Φίλοι με τα ζώα	<ul style="list-style-type: none"> • σύνδεση της φωνής με τη διάθεση του ρήματος: χτενίζω ενεργητική φωνή και διάθεση και χτενίζομαι μέση παθητική φωνή και διάθεση • σχέση της ενεργητικής και της παθητικής σύνταξης 	<ul style="list-style-type: none"> • λεξιλογική ομάδα των ρημάτων που έχουν μόνο μέση – παθητική μορφολογία (<i>μεταχειρίζομαι</i>) • αναντιστοιχία μορφολογίας (μέσης-παθητικής) και διάθεσης (συνήθως ενεργητικής) αυτών των ρημάτων • μερική συνωνυμία αυτών των ρημάτων με άλλα ρήματα (<i>αισθάνομαι/ νιώθω</i>)
18. Σώμα και ρούχα	<ul style="list-style-type: none"> • σύνδεση της φωνής του ρήματος με τη διάθεση του ρήματος: βασανίζω ενεργητική φωνή και διάθεση και βασανίζομαι μέση- παθητική φωνή και διάθεση 	<ul style="list-style-type: none"> • ρήματα που έχουν μόνο ενεργητική μορφολογία (<i>αδυνατίζω</i>) • δομικές εναλλαγές και σχέση αιτίας – αποτελέσματος (<i>η σκληρή δίαιτα αδυνάτισε την Κατερίνα/ η Κατερίνα αδυνάτισε με τη σκληρή δίαιτα</i>)
Ενότητες 19 – 20 Ενασχόληση με: α) την υφολογική στη βάση της διάκρισης προφορικού – γραπτού λόγου και τη διαφοροποίηση επίσημου – ανεπίσημου ύφους σε γραπτό και προφορικό λόγο, β) τα στοιχεία, λεξιλογικά ή μη, που χρησιμοποιούνται στο διάλογο σε συνάρτηση με τις ακόλουθες παραμέτρους: <ul style="list-style-type: none"> • το θέμα της συζήτησης (έναρξη, λήξη) και • τη στάση μας απέναντι στα λεγόμενα (συμφωνία, διαφωνία) 		
19. Άλλα λέμε, άλλα γράφουμε	<ul style="list-style-type: none"> • διάκριση προφορικού και γραπτού επικοινωνιακού λόγου 	<ul style="list-style-type: none"> • διάκριση προφορικού και γραπτού επικοινωνιακού λόγου • διάσταση προφορικού/ γραπτού λόγου σε λεξιλογικό επίπεδο (<i>φούρνος-αρτοποιείο</i>) • διάκριση επίσημου/ ανεπίσημου ύφους σε γραπτό και προφορικό λόγο • υφολογικές παραλλαγές σε προφορικό και γραπτό λόγο: ανεπίσημο /φιλικό περιβάλλον, επίσημο/ τυπικό κοινωνικό περιβάλλον

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ/ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ/ΣΥΝΤΑΞΗ	
	Προαπαιτούμενες γνώσεις	Γλωσσικά φαινόμενα προς εμπέδωση
20. Συμμετοχή σε συνομιλία: έκφραση συμφωνίας / διαφωνίας ανάλογα με τους συνομιλητές	<ul style="list-style-type: none"> κοινωνικές συμπεριφορές στην επι-κοινωνία με τη βοήθεια του σώματος 	<ul style="list-style-type: none"> εκφράσεις που χρησιμοποιούμε στον προφορικό λόγο για: έναρξη ομιλίας, έκφραση συμφωνίας / διαφωνίας, λήξη συνομιλίας παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των εκφράσεων: ηλικία, φύλο, οικειότητα, κοινωνική απόσταση, περσίωση επικοινωνίας